

COALITIE

VOOR HET VRIJE WOORD

Voorkom desinformatie actiepunten voor gemeenten en lokale media:

Op dinsdag 10 maart gingen politici, experts, journalisten en jongeren met elkaar in debat over een urgente vraag: *hoe groot is de invloed van desinformatie op de (gemeenteraads)verkiezingen?*

Tijdens dit debat werd verkend welke rol gemeenten, lokale politici en de regionale en lokale journalistiek kunnen -of zelfs móéten- spelen. Jan van Zanen, burgemeester van Den Haag, benadrukte in zijn introductie het belang van betrouwbare informatie voor de democratie.

De discussie werd gevoed door bijdragen van onder meer: **Pieter van Boheemen**, directeur Post-X Society en democratie-vernieuwer, **Patricia van Rijswijk**, specialist nieuwswijsheid bij Beeld & Geluid, **Ivar Lingen**, chef redactie Omroep West, **Bram Zwart** en **Alyssa Alvares**, van #UseTheNews, het nieuwsmedium van en voor de toekomst. Een special jury bestaande uit studenten Bestuurskunde van de Haagse Hogeschool reikte de 'overrederstrofee' uit aan Pieter van Boheemen. Hij wist de meeste mensen uit de zaal te overtuigen.

Desinformatie (opzettelijk verspreide onjuiste informatie) heeft ernstige gevolgen: het ondermijnt democratische processen, zorgt voor toegenomen polarisatie en kan zelfs gevaren opleveren voor de volksgezondheid. Het verzwakt het vertrouwen in democratische instituties, de overheid en de media. Desinformatie komt overal voor waar informatie wordt gedeeld, met name op sociale media, zoekmachines, nieuwssites en in chatgroepen. Het wordt doelbewust, en in steeds heviger mate, ingezet bij politieke verkiezingen en tijdens crises. Desinformatie is lastig te neutraliseren, daarom deze actiepunten voor goede en betrouwbare informatie. Dit voorkomt desinformatie.

De volgende actiepunten konden worden gedistilleerd uit de discussies in de aanloop van het debat en tijdens het debat zelf. De actiepunten werden aangeboden aan burgemeester Jan van Zanen en Remco Meijer, journalist en voorzitter van perscentrum Nieuwspoort.

Actiepunten voor gemeenten

- 1. Neem verantwoordelijkheid voor betrouwbare publieke communicatie**
Het college van bestuur, gemeenteraadsleden, ambtenaren en politieke partijen hebben een voorbeeldfunctie. Communicatie vanuit het gemeentebestuur dient feitelijk, zorgvuldig en respectvol te zijn. Zo zijn uitingen die aanzetten tot haat, de waarheid verdraaien of gebruikmaken van misleidende (AI-)beelden of -video's niet toegestaan. Een gedragscode is het overwegen waard. Jaarlijkse scholing in mediawijsheid noodzakelijk.
- 2. Investeer in duidelijke en transparante communicatie met inwoners**
Zorg actief voor begrijpelijke en toegankelijke informatie. Licht besluiten helder toe, inclusief de afwegingen die eraan ten grondslag liggen. Transparantie over dilemma's en het erkennen van fouten zijn essentieel om vertrouwen te behouden en ruimte voor desinformatie te verkleinen.
- 3. Betrek inwoners vroegtijdig en betekenisvol (neem inwoners serieus)**
Betrek inwoners al in een vroeg stadium bij beleidsontwikkelingen en veranderingen. Zorg dat participatie niet alleen formeel is, maar daadwerkelijk invloed mogelijk maakt. Door bewoners serieus te betrekken bij besluitvorming wordt het vertrouwen in het bestuur versterkt en neemt de kans op misinformatie en wantrouwen af.
- 4. Maak gebruik van elkaars kennis**
Gemeenten hebben verschillende manieren gevonden om de haarvaten van stad of dorp beter te leren kennen. Maak gebruik van hun oplossingen, leer van de fouten. Zo ontdekte Heerlen via Den Haag het belang van jongerenambassadeurs. De VNG kan inventariseren en de informatie voor alle gemeenten (via een databank) toegankelijk maken.

Actiepunten voor lokale media

- 1. Versterk de lokale journalistieke infrastructuur**
Lokale media spelen een cruciale rol in het tegengaan van desinformatie. Investeer in een fijnmazig netwerk van bijvoorbeeld straat-, wijk- en dorpscorrespondenten. Zij staan dicht bij inwoners en kunnen ontwikkelingen vroeg signaleren. Structurele ondersteuning van lokale journalistiek is hiervoor noodzakelijk; een van de manieren is door samenwerking met de publieke omroep; dit is opgenomen in het coalitieakkoord.
- 2. Stel nog meer dan voorheen betrouwbare informatie centraal in de bestrijding van desinformatie**
De meest effectieve manier om desinformatie tegen te gaan is het consequent publiceren van controleerbare, feitelijke en goed onderbouwde berichtgeving. Factchecking en debunking zijn waardevol, maar moeten zorgvuldig worden ingezet om te voorkomen dat onjuiste claims onbedoeld extra aandacht krijgen.
- 3. Maak het journalistieke proces transparant**
Leg uit hoe journalistiek werk tot stand komt, welke bronnen worden gebruikt en welke keuzes worden gemaakt. Ga actief in gesprek met lezers, kijkers en luisteraars. Transparantie vergroot het vertrouwen in journalistiek en maakt het publiek weerbaarder tegen desinformatie.

4. **Wees alert op framing en terminologie**

Journalisten moeten zich bewust zijn van de invloed van taalgebruik. Het overnemen van bepaalde termen of frames kan onbedoeld bijdragen aan het versterken van misleidende narratieven. Plaats uitspraken daarom altijd in context en benoem eerst de feiten voordat onjuiste beweringen worden besproken.

5. **Investeer in de volgende generatie journalisten**

Geef jonge journalisten ruimte om nieuwe vertelvormen en journalistieke methoden te ontwikkelen. Experiment en vernieuwing zijn noodzakelijk om nieuwe doelgroepen te bereiken en de journalistiek toekomstbestendig te houden.

Over de Coalitie voor het Vrije Woord

De Coalitie voor het Vrije Woord staat pal voor het behoud en de versterking van het vrije woord en beeld en van de democratische rechtsstaat. Wij verenigen organisaties die deze kernwaarden actief beschermen, versterken en verdedigen.

In een wereld waarin persvrijheid steeds vaker onder druk staat, is samenwerking essentieel. De Coalitie biedt een onafhankelijk platform voor kennisdeling, samenwerking en een open, eerlijk en veilig publiek debat. Wij lichten onze actiepunten graag nader toe.

Aangesloten organisaties: Free Press Unlimited, Montesquieu Instituut, Internationaal Perscentrum Nieuwspoord, NVJ, VVOJ, Jong Nieuwspoord, Pen Nederland, Zilveren Camera, PersVeilig, RFG media, gezamenlijke Nederlandse Hogescholen voor de Journalistiek, gemeente Den Haag, Stichting Democratie Monitor, #UseTheNews, Buitenlandse Persvereniging, RNW Media/RNTC, Stichting Democratie en Media.

